

ЕВРОПСКЕ ПАРТИЈЕ НА ЕВРОПСКИМ ИЗБОРИМА

Сажетак: У овом чланку аутор се бави положајем и радом европских политичких партија током избора за Европски парламент 2019. године. Најпре се анализира развој европске политичке сцене у периоду од прошлих избора, затим се приказује ток кампање и на крају резултати и последице ситуације у којој је парламент далеко плуралнији него раније. Закључак је да се права политика вратила у европски јавни простор и да је то довело до веће излазности и већег интереса европских бирача за ове изборе.

Кључне речи: европски избори, европски парламент, европске партије, „популизам“, демократија.

У периоду 23-26 мај 2019 године одржани су Европски избори, односно избори за нови састав Европског парламента. У много већој мери него било који ранији, ови избори заиста заслужују да се назову европским, јер су по први пут опште европске теме имале бар једнаку улогу као домаће и локалне. Кампања која им је претходила била је веома динамична, занимљива и пуна непознаница. Ни месец дана након окончања избора још увек није јасно како ће бити формиране и изгледати посланичке групе, нити до када ће парламент деловати са оволиким бројем посланика. Процес избора нове комисије и њеног шефа био је далеко сложенији управо због плуралнијег састава парламента и његове претензије да у том процесу игра већу улогу итд.

У овом прилогу даћемо преглед деловања европских политичких фамилија, односно европских партија током изборне кампање и њихове резултате на недавно окончаним изборима, уз одређене теоријске увиде о њиховом значају и еволуцији.

*

У тексту објављеном током изборне кампање, двоје ветерана европске политике Штефан Лене и Хитер Грабе¹ уочили су следећу тенденцију и при-

¹ Lehne, Grabbe, 2019.

лично добро сумирали оно што се очекивало и што се на крају заиста и десило. Истакли су најпре очигледну плурализацију европске политике, односно излазак из система са две доминантне групације који ће донети већу динамику у европски политички и парламентарни простор. Но све то води истовременом повећању страха од нарушавања доминантног пробриселског консензуса и повећању страха од опстанка ионако недовољно ефикасне Уније и њених институција.

У складу са овом тенденцијом одмах после избора почело је да се говори о *холандизацији* и *американизацији* европског парламента и политичког простора. С једне стране услед пада две раније доминантне групе и успона три до четири нова фактора, европски парламент је почео да личи на холандски у коме одавно не постоје две константно водеће странке, већ уз велику динамику важне улоге играју пет, шест па и више политичких субјеката. С друге стране, пре свега успон радикалне деснице или популистичких странака довео је до повратка у политику разних питања која су у САД предмет такозваних културних ратова, а у Европи су раније била третирана као нешто о чему се уопште не расправља (нпр. абортус или геј бракови).

Оно што је свакако обележило период између прошлих и ових избора је-сте успон овог дела политичког спектра. Иако је и почетком прошле деценије постојао један моменат када су Хајдер и Ле Пен скренули пажњу на себе побољшаним изборним резултатима, ово што се десило у последњих пет година је много шири, дубљи и значајнији покрет који је своје значајне протагонисте нашао у готово свим релевантним земљама Европске уније. Салвини је 2013. тек преузео Лигу која је била регионална странка проблематичног дитета и релевантности, а 2019 добио је трећину гласова у Италији. Осим Лиге у владама су биле и радикалне странке у Финској, Данској, Аустрији, Бугарској. Као што је наш недавни гост Волфрам Кајзер потврдио, управо је десни популизам вратио политику у Европу и европских парламента.² Пораст броја изашлих од око десет процената је пре свега резултат њиховог рада и успона, који је такође с друге стране изазвао и мобилизацију код друге стране, код њихових противника. По први пут су на овим изборима вођене озбиљне расправе о фундаменталним питањима и проблемима европске и националне политике.

Највећи страх на овим изборима код мејнстрим партија и других актера осећао се због опасности да антисистемске странке, дакле радикали на десници уз нешто радикала на левици, добаце до трећине посланика и да тиме буду способни да блокирају неке од фундаменталних одлука и политика у европском парламенту.

Друга важна тачка било је неочекивано учешће Уједињеног краљевства на овим изборима. Након пропалих покушаја владе Терезе Меј да добије подршку парламента за реализацију договора са Бриселом о начину на који ова држава напушта ЕУ, испоставило се да ће УК дочекати изборе као и даље активна чланица Уније. Стога се прилично неочекивано у свега неколико месеци

² Видети његов интервју за агенцију Спутњик, <https://rs-lat.sputniknews.com/analyze/201905301119957561-sta-se-u-stvari-promenilo-u-evropi/>

схватило да се ипак неће бирати 705 већ 751 посланик као и у ранијем сазиву парламента. То значи да ће састав парламента бар за неко време бити провизоран, јер ако према очекивањима Борис Џонсон формира наредну владу и буде реализован тврди Брегзит, новоизабрани посланици би могли већ на јесен да се повуку и да парламент ипак почне да функционише по новим правилима.

Ово британско накнадно учешће омогућило је вероватни опстанак две парламентарне групације које без британских посланика не би биле сачуване. Присуство торијеваца у парламенту значи опстанак групе Европских конзервативаца и реформиста, настале издвајањем из ЕПП-а око 2010 године. Тиме је бар за једно време решена и велика дилема у вези афилијације најјаче пољске партије Права и правде Качињског која је освојила 26 места. И поред покушаја Салвинија и Бенона да их приближе групи окупљеној око *Европе слободе и нација* (сада фракција *Идентитет и демократија*), они су одбили такву могућност због превише проруског и недовољно атлантистичког става групације. Штавише, показали су више интересовања за сарадњу са екстремнијим гласовима као што су Фратели ди Италија, шведске демократе и шпански Вокс него са овом групацијом која све више инсистира на својој умерености.

Такође, учешће и озбиљан резултат бившег УКИП-а а данас Брегзит партије Најцела Фараца омогућава вероватни опстанак групације Европе слободе и директне демократије. Без њих Ди мајо и покрет Пет звездица не би успели да оформе групу, а са њима ће вероватно успети да сачувају претходну групацију као независну од Салвинијевог. Наравно ако се реализује Брегзит ова питања ће се поставити поново, али су макар одложена.

Важно за разумевање оквира у коме су се ови избори одигравали јесте озбиљно прекомпоновање партијских система у низу највећих европских земаља. Највећи земљотрес догодио се у Француској где су две деценијама водеће партије мејнстрим деснице и левице спале на борбу за цензус. УМП и Социјалисти су континуирано губили подршку да би након неуспеха њихових кандидата да уђу чак и у други круг председничких избора 2017 године, на наредним парламентарним изборима били одувани великим успехом Макроновог новоформираног покрета Република у покрету. И на овим изборима највише гласова су добили тај покрет и преименована партија Ле Пенове.

У Италији су после парламентарних избора 2018 владу формирали Пет звездица и Лига уз помоћ мањих партнера, док су Демократе морале да пређу у опозицију, а Форца Италија спала на ниво млађег, скоро небитног партнера. Годину дана касније Салвини је подигао своју странку до чак трећине гласова показујући тенденцију суверене доминације сценом. У Немачкој, свакако најважнијој земљи у Унији чија се доминација изразито испољила након почетка велике финансијске кризе, такође је дошло до прекомпоновања партијске сцене. ЦДУ је уз ослабљени ЦСУ задржао водећу позицију, али и као ЕПП у европском парламенту, уз далеко смањени број гласова и смањену моћ. СДП је пао на ниво од 15% док су Зелени у међувремену пришли демохришћанима по снази, а АфД као прва партија радикалне деснице стабилизовала се на преко 10%. У Немачкој више нема система са две водеће странке, већ чак шест релевантних странака што је довело до озбиљне унутрашње динамике.

Занимљиво је било и у Шпанији. Социјалисти под Педром Санчезом су остали последња доминантна социјалистичка партија у великим европским земљама, а на власти су захваљујући релативно чудној, делимичној сарадњи са сепаратистима. С друге стране, Народна партија је после година проведених на власти и после спречавања каталонске сецесије, почела да тоне. На парламентарним изборима 2019 добили су упола мање гласова него пре три године, док су се у тај простор увукле две нове десне групације Сиудаданос и Вокс. Иако су се делимично опоравили на европским изборима, очигледна је нова динамика на десном простору у Шпанији. У међувремену су у низу земаља припадници радикалне деснице постали део власти: Финска, Данска, Бугарска, Аустрија, Италија и спекулисало се да ће овај раст обележити и европске парламентарне изборе.

*

У значајној књизи из 2016, судија Дитер Грим је указао на чињеницу да европско изборно право које је прописано налогом у члану 123 Уговора о функционисању ЕУ није почело да се ствара, те се европски избори одвијају по националном изборном праву.³ Заметак овог процеса може се наћи у догађајима који су почели 2014. са увођењем *шпиценкандидата*. Тада су постојеће фракције у европском парламенту по први пут јасно истакле свог кандидата за будућег председника комисије у поступку који треба да подсећа на регуларни, уобичајени изборни поступак и кампању у националним оквирима. У сталној борби за преузимање значаја, тежине и утицаја између појединих институција ЕУ, Европски парламент у кога се полажу велике наде као у главног носиоца европеизације и сузбијања демократског дефицита, 12. фебруара ове године усвојио је такозвани Хауреги извештај у форми резолуције⁴. Иако за то не постоје основе у оснивачким уговорима, ЕП је донео резолуцију којом потискује међувладину и јача бриселску основу за избор Комисије. Суштина резолуције се своди на одлуку да ко год сакупи већину од 353 посланик, без обзира на ставове држава, односно Европског савета, може да формира ЕК, као и да комисију могу да формирају само шпиценкандидати.

За резолуцију су гласали ЕПП, СДП, АЛДЕ, и Зелени, као носиоци бриселског мејнстрима и имали су две трећине посланика. Против су били ЕРЦ, радикално десне фракције, УЕЛ, и самостални посланици. И друге институције ЕУ покушале су са своје стране да допринесу реформи изборног система за европске изборе. Савет је на амбасадорском нивоу 7. Јуна 2018 донео скуп мера усмерених ка реформи изборног закона. Тиме се укидају дупло гласање и могућност гласања у трећим земљама, а појачава видљивост европских партија. Парламент је дао свој пристанак на ову меру и Савет је затим 13. јула усвојио нови Закон. Он међутим није ратификован у свим земљама чланицама до почетка избора, па су ови избори одржани по старом законодавству.

Током кампање била је уочљива изузетна афирмација и персонализација положаја шпиценкандидата. Манфред Вебер и Франс Тимерманс, као кандидати

³ Grim, 2018, стр...

⁴ Lehtinen, Marshall, 2019.

две највеће политичке групације имали су своје посебне веб странице, попут нпр. кандидата на америчким председничким изборима. Организоване су им праве турнеје по Европи: Тимерманс је имао преко 40 наступа у свим државама сем Мађарске, Бугарске и Румуније, Вебер је такође имао велику туру по низу земаља. Учествовали су у јавним дебатама шпиценкандидата у којима су покушавали да профилишу своје идеолошке ставове и посебности према кључним политичким и економским питањима. Вебер је нпр. ишао код Орбана да испред ЕПП посредује у решавању проблема односа Орбан-Јункер и у решавању статуса Фидеса у оквиру народњачке групације. Остали шпиценкандидати су били Ги Ферхофштад и још шесторо функционера (АЛДЕ), Јан Захрадил (ЕРЦ), Ска Келер (Зелени), Ник Куе и Виолета Томич (УЕЛ), Салвини (неформално испред ЕФН) и Ориол Ђункерос (Каталонац, ЕФА). Чак и Варуфакис и још неколико ентузијаста су наступали испред алтернативних партија као њихови шпиценкандидати.

У оквиру кампање организовано је низ јавних дебата између њих. Нпр. 29. априла у Мاستрихту, 2. маја у Фиренци, 16. маја у Немачкој (Вебер, Тимерманс, Келер, Ферхофштад). Теме које су се највише помињале током кампање и око којих су водили полемику биле су: имиграција, социјална и економска политика, безбедност, спољна политика ЕУ, климатске промене и одрживост.

Уочљиво је било да је Вебер (члан ЦСУ) као кандидат ЕПП-а узео много тема које су углавном биле везане за радикално десни простор последњих година⁵. У његовом програму истакнутом на личном сајту могло је да се види обећавање затварања европских граница са 10 000 нових службеника Фронтекса, затим истицање посебних подстицаја за младе породице, до јавног залагања за престанак преговора са Турском. Ово је познати механизам који ЕПП странке и сама групација примењују већ у неколико наврата када је раст радикално десних странака почињао да их угрожава. Као и деведесетих, а затим и у првој половини двехиљадитих, тако су и сада ове партије увелико почеле да прихватају тврђе мере према имиграцији и теме социјалног конзервативизма које су се страховито подигле у овој деценији у оквиру кампа радикалне деснице.⁶

Паралелно са овим интегрисањем радикално десних тема, па и ставова, дешавао се даљњи остракизам партија те провенцијенције које су интелектуална елита и елита водећих партија отписивале као популисте, екстремисте, снаге које угрожавају опстанак европског пројекта, а неретко и као фашисте, расисте, оне који враћају недопустиве политичке идеје у европски простор итд.⁷

⁵ На његовој страници био је програм у десет тачака, који је након избора склоњен. <https://manfredweber.eu/>

⁶ Треба погледати како Марк Јонген објашњава полемику између АфД и ЦДУ око питања да ли је Немачкој потребна *Leitkultur*, односно водећа, централна култура. Види Јонген, 2017. О самом механизму преузимања тема од радикала погледати Ђурковић, 2019.

⁷ И код нас је преведена типична популарно-научна публикација Јан-Вернер Милера чији је циљ остракизам свих ових покрета и снага као популистичких. Види Милер, 2017. Видети такође и домаћи слично интониран зборник о популизму, Lutovac, 2017.

Највећа динамика и непознанице током кампање дешавале су се управо на десном простору: док је било јасно да се на овом простору појавила и креће нова знатна протестна енергија, усмерена против европског мејнстрима, бирократије и идеја, нико није могао ни приближно да ухвати тенденције сврставања и грађења коалиционог потенцијала међу бројним актерима. Постојала су силна отворена питања, од положаја Фидеса у ЕПП, преко судбине ЕРЦ, до разних могућих коалиција пре и после избора. Покушаћемо овде да макар у назнакама покажемо шта се ту дешавало.

Крајем јула 2018. главни стратег Трампове кампање и његов бивши саветник Стив Бенон појавио се у Европи са најавом оснивања своје организације Покрет која би требало да представља десни пандан Фонда за отворено друштво. Идеја је била да се помогне обједињавању и структурирању десног политичког простора против бриселског мејнстрима. Иако је ово требало да представља додатни ветар у леђа ионако ојачалој десници, нису сви са одушевљењем прихватили ову понуду. Алтернатива за Немачку, иако је на крају чак и постала део Салвинијевог и Беноновог блока, прва је одбила понуду указујући на неопходност да Европљани сами, без америчког туторства дефинишу свој програм.⁸

Бенонову понуду прихватио је међутим Салвини који му је поверио кампању, организацију и прављење блока. Бенон је читав период до краја кампање провео између Брисела и Рима покушавајући да што више ојача и из сенке координира обједињавање десног блока. Највећи успех је остварио у Италији, где је након изванредне кампање, Лига у кратком периоду дуплирала свој резултат и освојила трећину гласова италијанске популације. Међутим процес обједињавања европских десних партнера није ишао како је планирано.

Од раније је јасно било да ће антисемитске и неонацистичке странке попут Лобика и Златне зоре бити ван свих комбинација, али је циљ био да се припадници дотадашње три групације (ЕНФ, ЕЦР и ЕФДД) уз делове ЕПП приближе и можда обједине у једну групацију која би можда појединачно била чак и најјача у парламенту. Појавили су се међутим бројни проблеми. Салвини је иако су седели у истој влади, све озбиљније улазио у сукобе око политике, идеологије, интереса и гласова са Покретом 5 звездица који је био један од најважнијих чланова ЕФДД. Фараж је са своје стране очекивао реализацију Бреgzита и одбијао да УКИП, а касније Бреgzит партија улази у било какве предизборне коалиције у Европи. Лидер Покрета 5 звездица Ди мајо, покушавао је да нађе друге partnере са којима би очувао ову постојећу групацију. Неколико пута се виђао са представницима Жутих прслука у Француској, чиме је изазвао дипломатски скандал и протесте Макрона. Овај покрет на крају није успео да се кристалише у било какву релевантну политичку опцију па су ту остали без партнера. Сви остали покушаји су резултовали занемарљивим резултатима (Живи зид из Хрватске нпр) па је и три месеца после завршетка избора овај покрет без своје политичке групације. Једина нада је да Фарац ипак прихвати

⁸ Ово је сасвим разумљиво јер је део њихове агенде управо еманципација Немачке и Европе од статуса америчког протектората.

очување групе и да тиме његових 29 и Ди Мајових 14 посланика нађу одговарајућу афилијацију.

Припадници ЕЦП групације такође су показали велики скептицизам према овим Салвинијевим покушајима. Иако као и цела вишеградска групација имају симпатије за антиимиграциону политику Италије, скептични су према превише проруским сентиментима у овој групацији (пре свега ФПО и Окупљање Ле Пенове), па су најпре Пољаци из Права и правде одбили чак и позиве Салвинија на разговор о могућности заједничке листе. Са учешћем УК јасно је било да група опстаје, па су ови актери почели да наступају као прилично оштра конкуренција Салвинијевим настојањима. На крају су у своје окриље привукли Вокс из Шпаније, око које се Салвини доста трудио, као и партију Фратели ди Италија која у Италији солидно сарађује са Лигом, али и контровезне шведске демократе, једног посланика бугарског ВМРО и задржали Ружу Томшић усташкињу из Хрватске.

Највећа непознаница је била шта ће се десети са Фидесом и Орбаном који је од 2015 израстао у симбол антиимигрантске политике. Салвини и Штрахе су у више наврата и јавно понудили Орбану да изађе из ЕПП и да се стави на чело блока који би водио борбу са Макроновом визијом Европе. Орбан је стратешки сарађивао са овим лидерима на низу питања, али је позиве игнорисао јасно показујући да упркос свим проблемима своју партију и даље види у оквиру ЕПП, покушавајући да утиче на њено мењање изнутра. Чак и после суспензије није показао било какву намеру да ову групацију напусти.

Бенон и Лига су након тога кампању градили у Италији намећући Салвинија као лидера нове побуњене Европе. Врхови кампање су били крај марта у Верони где је Салвини био покровитељ и главна звезда овогодишњег Светског конгреса породица. Током конгреса видео се велики број покрета, невладиних организација, издавачких кућа, пролајф организација итд које су очигледно градиле мрежу на коју се Салвини наслањао. Конгрес је завршен фасцинантном шетњом за живот уз учешће преко 40 000 људи. Други важан догађај је био велики митинг у Милану одржан осамнаестог маја. Пред великим бројем људи Салвини и Ле Пенова су представили блок који су на крају успели да направе. Осим Лиге и Окупљања за Француску, блоку су се придружили и аустријски ФПО, немачка Алтернатива, Фламмански интерес, Вилдерсова партија из Холандије, Данска народна партија, Финци итд.

Треба нотирати и да су Берлускони и Орбан, чије су партије чланице ЕПП, пре избора почели да заговарају идеју о могућности сарадње Европске народне партије са овим десним блоком. Но огромна већина ЕПП какав је данас себе види много ближим либералима и чак зеленима него партијама радикалне деснице који би наводно идеолошки требало да су им релативно блиски.⁹ У сваком случају отвара се озбиљно питање како ће се бирати комесар из

⁹ Холандски мислилац Андреас Кинегинг ми је пренео своје недавно искуство са посланицима ЦДА, хришћанско демократске партије, некада водеће политичке снаге у његовој земљи. На питање које су основне вредности за које се њихова партија и идеологија залажу одговорили су најпре *једнакост*, а затим *слобода*. Кад их је он питао нису ли то вредности које обично каракте-

Италије, у ситуацији кад је Лига добила трећину гласова тамо, јасно је водећа странка, али политички и идеолошки неће спадати у новоформирану већину на европском нивоу. Биће занимљиво како ће се приликом састављања Комисије укрестити паневропски, идеолошки и национални приступи.

У сваком случају након четвородневних избора који су протекли у прилично динамичној, али углавном коректној атмосфери, добили смо резултате који су показали веома занимљиве тенденције у европској политици. Ако следимо податке објављене на сајту Европског парламента 5. јула¹⁰, уочићемо следеће углавном очекиване тенденције. ЕПП је изгубио 34 посланика, али је и даље водећа групација са 182 седишта, међу којима су додуше и 13 Фидесових посланика. ПЕС је успео да задржи друго место, са очекиваним падом, но који је и даље мањи од предвиђања. Изгубили су 31 посланика, и сада имају 154. Треће место је задржала коалиција Либерала и демократа која је сада променила име у *Обновити Европу*. Са чак 39 нових посланика, који су пре свега стигли са Макроновим покретом и неочекиваним учешћем и добрим резултатом британских либерала, ова групација се наметнула као део владајуће структуре за наредни период.

Следе затим прилично изједначени Зелени са 74 (укључујући нова 22 места) и групација Идентитет и демократија која са 37 нових посланика има укупно 73 места, дакле око десет посто парламента. Код њих међутим може доћи до померања због једног дела још увек не-сврстаних посланика. Иза њих је групација Европских конзервативаца и реформиста која има 62 посланика што је мање него раније за тачно оних 15 посланичких места које су изгубили Торијевци. Фракција Уједињене левице изгубила је 11 посланика и сада држи 41 место. Остало је такође још 57 посланика који нису формирали или нашли своју посланичку групу, од којих су најважнијих 29 посланика Брегзит партије и 14 Ди Мајових.

*

Резултати избора су показали да су две до тада доминантне групације изгубиле дотадашњу снагу док су се остале групације подигле ка њима. Слично као и у Бундестагу нпр, уочила се такозвана холандизација парламента, у смислу постојања већег броја групација релативно приближне снаге, што генерално означава већи плурализам, али и компликује систем одлучивања и формирања Комисије, односно заједничке политике. Постало је јасно да ЕПП нема више ону доминацију какву је имао чак и на прошлим изборима, без дела који се отцепио у ЕЦП. Такође да ЕПП и ПЕС немају сами довољан број посланика и да ће морати да у коалицију укључе бар још једну или можда две друге групације.

ришу социјалисте, односно либерале, они су се веома збунили, и били су без икакве идеје које би то вредности и идеје биле које су макар некада давно одвајале њихову партију и идеологију од ових осталих покрета.

¹⁰ <https://www.election-results.eu/tools/comparative-tool/>

Очигледно је било да ће прва жртва овог процеса бити Манфред Вебер, кога више нико озбиљан није помињао као кандидата за место председника комисије. Упитно је чак постало и то из које ће групације доћи челник комисије. Меркелова је као и даље најјачи политички лидер у Европи и ЕПП, чак пристала на расподелу места у којој би Тимерманс из ПЕС преузео Јункерово место, али је доживела озбиљну побуну на самиту ЕПП у Бриселу крајем јуна. Већина лидера ове групације одбила је идеју о препуштању места председника комисије другим партијама и захтевала је да као и даље појединачно најбројнија групација задржи то место.

Са новим мандатом отпочети су преговори који су закључени расподелом у којој је ЕПП добио место председника Комисије, које ће преузети досадашња министарска одбрана Немачке Урсула фон Лејен. Као део договореног пакета, социјалисти су добили место комесара за спољне послове (шпански представник Жозеп Борел) и место првог потпредседника комисије које ће задржати Франс Тимерманс. Такође у првој половини мандата председник парламента ће бити италијански социјалиста Давид Сасоли, да би га у другој половини мандата заменио Манфред Вебер испред ЕПП. Либерали су међутим добили место председника Европског савета па ће уместо Туска на том месту бити Белгијанац Шарл Мишел. Коначно, место директора Европске централне банке заузеће Кристин Лагард, као француски кадар, који одговара и Макрону и социјалистима.

На основу начина на који су ови преговори завршени, може се закључити да сам Европски парламент није добио никакву озбиљну улогу јер су преговори окончани пре његовог конституисања. Као и раније велику улогу имали су национални лидери, односно такозвани национални кључ, пошто су места заузели углавном представници највећих европских земаља (Немачка, Италија, Француска, Шпанија и једино Белгија као нешто мања). Ниједно место није припало било коме од нових чланица, а посебно је уочљив изостанак кадрова из источне Европе и Вишеградске групе. С друге стране чини се да су европске партије имале већу улогу него икада раније, не само током кампање, већ и током формирања нове администрације. Остаје још да се види како ће ићи именовање комесара из појединих земаља, односно како ће ту бити поштована и помирена ова два принципа.

Занимљиво је да су Зелени, упркос великом успеху на изборима и генералној припадности европском мејнстриму, остали ван свих ових комбинација. То се може тумачити на неколико начина. Лидери ЕПП и ПЕС сматрају да је довољно проширити коалицију овог пута још једним партнером. Надаље, зелени су постали озбиљна конкуренција пре свега ПЕС чије гласаче су преузели и тиме подigli резултат. Они стога не желе да се Зеленима, који су у озбиљном налету у низу европских земаља, и којима политички иду на руку природне непогоде настале услед климатских промена, дају полуге моћи, медијска пажња и други механизми за даље подизање снаге. У исто време, чује се међутим да ЦДУ у Немачкој разматра да следећу владу формира управо са њима.

Зеленима иде на руку подизање читаве зелене агенде у Европи. Током изборне кампање одржани су бројни омладински, студентски, невладини маршеви, протести, манифестације које су указивале на проблеме околине, чиме је цела та инфраструктура де факто радила на пропагирању успеха Зелених странака. Велики део законодавства који се доноси у појединачним земљама, регионалним и европским форумима, такође је обележен еколошким темама, што све подиже њихову снагу и важност. Биће врло занимљиво пратити како ће ове три групације, а пре свега ПЕС одреаговати на изазов Зелених који су приликом избора председник парламента имали свог кандидата и наступили као опозиција новој владајућој коалицији.¹¹

Што се тиче изазова евроскептицизма, односно радикалних партија које се противе садашњем изгледу ЕУ, треба приметити да је он вратио стварну политику у европски простор, разарајући квазиуставни консензус који је до тада постојао. Како је Грим и препоручивао, једини начин за поновну демократизацију и легитимизацију европског пројекта јесте да се он поново политизује и да се политика извуче испод квазиуставног консензуса који су годинама наметали ЕСП и Комисија.¹² Захваљујући овом радикалном изазову то се и десило и политика унутар европског простора поново има своју динамику, дебате, спорове и одлучивање о различитим програмима. Коначно за сада Идентитет и демократија имају 73 посланика, ЕЦР 62, радикални левичари 41, потенцијална групација ЕФФД око 50 што би заједно било око 220 места, а што чини скоро тридесет посто чланова парламента. С обзиром на проблеме које ЕУ има и генералне тенденције, за очекивати је да ове групације користе своју нарастућу снагу за озбиљно пропитивања политике наметнутог консензуса која је дуго опстајала унутар ЕУ. Они нису добацили до трећине парламента, али су показали да су озбиљан фактор са чијим се растом мора рачунати.

Приликом гласања 16. јула, Фон Лејен је добила 382 гласа, што је тек 8 изнад неопходног минимума. Против је било 327 посланика и 22 су се издржали. Многи припадници блока ПЕС су гласали против иако је номинално ова групација подржала избор новог председника комисије. Гласови су обезбеђени од Фидеса, Партије права и правде, а и 14 Ди Мајових посланика је дало подршку. Дакле и опстанак Комисије зависиће од добре воље ових припадника деснице која је до сада водила озбиљну борбу са Бриселом. Узгред, парламент је пре тога изгласао да се гласање за избор новог председника Комисије обави тајно. Све ово показује да се политика на велика врата вратила у европски простор и европски парламент, што ће надамо се донети много више плурализма и демократије него што је до сада било.

На крају остаје најважније питање које се мора решавати у наредном периоду, а оно нема много везе са самим институцијама ЕУ. Наиме, овај пројекат

¹¹ Треба међутим приметити да је Фон Лејенова као кандидат за шефа комисије тражила и од њих подршку за свој избор 16. Јула. Они су је условили афирмацијом зелене агенде и сличним захтевима.

<https://www.tellerreport.com/news/2019-07-08---eu-commission--greens-in-the-eu-parliament-call-for-vote-by-the-leyen-pledges-.S1Rb5Cl-H.html>

¹² Grim, 2018.

је током последњих петнаестак година највише зависио од Немачке која се посебно након уставне и финансијске кризе наметнула као главни играч¹³, и од Ангеле Меркел која је фактички сама решавала највеће проблеме, од економске кризе и одбране евра, кризе грчког дуга, Украјине, санкција Русији, избегличке кризе и аранжмана са Турском. Као и увек у историји показало се да институције зависе од снажног лидерства и управо то је оно што у овом тренутку највише погађа европски пројекат. Ангела Меркел се повукла са чела своје странке, а питање је и да ли може да заврши цео мандат на челу владе Немачке.¹⁴ Дакле најкасније за две године мораћемо да добијемо одговор на питање шта после Меркелове.

Литература:

1. Бишок, С, (2016), Брекзит и евроскептики, Европейци против ЕС, Книжный мир
2. Grim, D, (2018), *Evropa da –ali kakva?*, Albatros plus, Beograd
3. Đurković, M, (2019), „Hrišćanska demokratija posle Drugog svetskog rata“ *Kultura polisa*, br, 38, str. 313-325.
4. Jongen, M, (2017), „Šta je izašto nam je potrebna vodeća kultura?“, u Miša Đurković, (ur.) *Novi nemački konzervativizam*, IES, Beograd, str. 21. – 40.
5. Kajzer, V, (2019), “Šta se u stvari promenilo u Evropi?“, intervju Nikole Joksimovića, Sputnik, <https://rs-lat.sputniknews.com/analize/201905301119957561-sta-se-u-stvari-promenilo-u-evropi/>
6. Lehne, Grabbe, (2019), 2019 European parliamentary elections will Change EU’s Political Dynamics, Carnegie Europe, <https://carnegieeurope.eu/2018/12/11/2019-european-parliament-elections-will-change-eu-s-political-dynamics-pub-77922>
7. Lehtinen, Marshall, (2019), *Dissecting Jauregi Report – Reform of the Spitzenkandidaten Process*, <https://europeelects.eu/2019/02/19/dissecting-the-jauregui-report-reform-of-the-spitzenkandidaten-process/>
8. Lutovac, Z, (ur.), 2017, *Populizam*, IDN, Beograd
9. Miler, J.-V, (2017), *Šta je populizam*, Fabrika knjiga, Beograd
10. Minkler, H, (2016), *Sila u sredini*, Albatros plus, Beograd

EUROPEAN PARTIES ON EUROPEAN ELECTIONS

Summary: In this article, the author deals with the position and work of European political parties during the European Parliamentary elections in 2019. Firstly, the development of the European political scene has been analyzed in the period since the last elections, then the development of the campaign and, ultimately, the results and consequences of the situation

¹³ О специфичном положају Немачке и њеној улози у савременој Европи и ЕУ погледати врло нијансирану књигу Херфрида Минклера, *Сила у средини* (Minkler, 2016). Аутор је иначе саветник немачког канцелара.

¹⁴ Током пролећа и лета ове године, госпођа Меркел се неколико пута у јавности на врло чудан начин тресла читавим телом. Ову дрхтавицу аналитичари су узели као метафору за генералну бригу о томе шта ће се са Немачком и ЕУ десити после њеног све извеснијег брзог повлачења са власти.

in which the parliament is far more plural than before. The conclusion is that true politics has returned to the European public sphere and that it has led to a greater exit and greater interest of European voters for these elections.

Key words: European elections, European parliament, European parties, “populism”, democracy